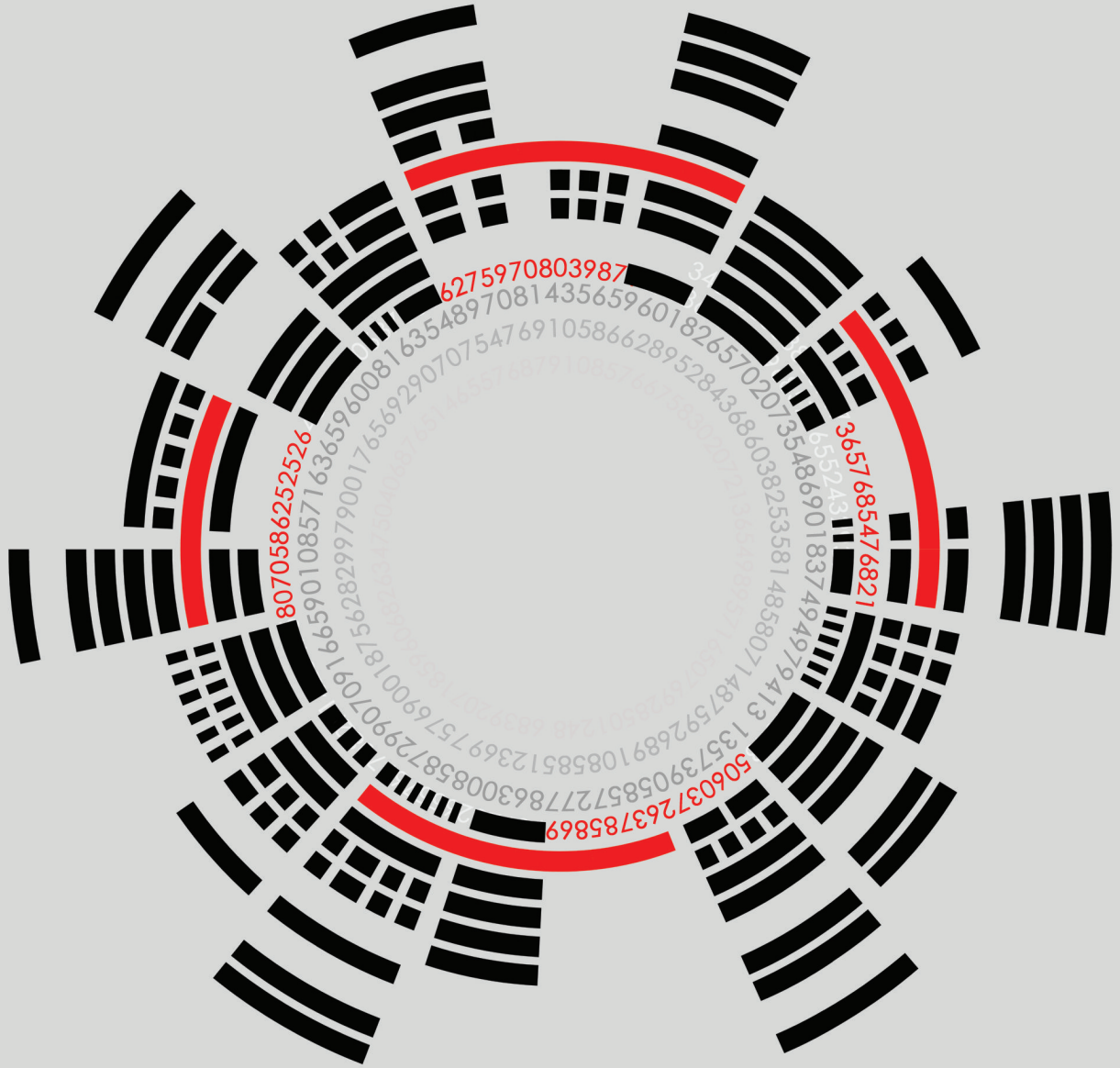

XI. ULUSLARARASI SİNAN SEMPOZYUMU

INTERNATIONAL SINAN SYMPOSIUM

11-12 NISAN 2019 // APRIL 11TH-12TH 2019

MİMARLIK VE EKONOMİ
ARCHITECTURE AND ECONOMICS

XI. ULUSLARARASI SİNAN SEMPOZYUMU
XI. INTERNATIONAL SINAN SYMPOSIUM

11- 12 NİSAN 2019
APRIL 11-12, 2019

" MİMARLIK ve EKONOMİ "
ARCHITECTURE AND ECONOMICS

BİLDİRİ KİTABI

Trakya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi
EDİRNE / TÜRKİYE
Trakya University,, Faculty of Architecture
EDİRNE / TURKEY
<http://mimarlik.trakya.edu.tr>

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK FAKÜLTESİ

Bütün hakları saklıdır. © 2019. Trakya Üniversitesi
Bu eserin bir kısmı veya tamamı Trakya Üniversitesi Rektörlüğü'nün izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz,
kopya edilemez.

Eserde yer alan tüm bildirilerin sorumluluğu tamamıyla yazarlarına aittir. İlgili bildirilerin içerik ve biçimine
atfedilecek eksiklikler ya da yanlışlıklardan, Uluslararası Sinan Sempozyumu sekreteryası, editörleri veya
düzenleme kurulu sorumlu tutulamaz.

"XI. ULUSLARARASI SİNAN SEMPOZYUMU BİLDİRİ KİTABI"

Sempozyum Başkanı / Symposium Chair

Prof. Dr. H. Burcu ÖZGÜVEN

Editörler / Editorial Board

Assoc.Prof. Dr. Esmâ MIHLAYANLAR
Assist. Prof.Dr. H. Candan ZÜLFİKAR
Assist. Prof.Dr. Selin ARABULAN

Kapak Tasarımı / Cover Design

Res. Assist. Arif MISIRLI

"Bu çalışma Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince Desteklenmiştir. Proje
Numarası: 2018/233" ("This work was supported by Research Fund of the Trakya University. Project Number:
2018/233")

Basım Tarihi ve Yeri: Nisan 2019, Trakya Üniversitesi Matbaası, Edirne / TÜRKİYE
Printed in: April, 2019 Trakya University, Edirne / TURKEY

ISBN: 978-975-374-234-4

Trakya Üniversitesi Yayın No: 205
150 adet basılmıştır.

YÜKSEK YAPILAR İLE SOSYOEKONOMİK GELİŞMELER ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

EXAMINING OF THE RELATIONSHIP BETWEEN HIGH-RISE BUILDINGS ANDSOCIOECONOMIC DEVELOPMENTS

Yelda Korkmaz¹, Ahmet Alkan²

^{1,2} Konya Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fak., Mimarlık Bölümü, Konya, Türkiye
¹yelda.korkmaz.93@gmail.com²alkan@selcuk.edu.tr

ÖZET

Toplumsal gelişimin temelinde, insanoğlunun kültürel ve teknolojik birikimi yatar. Endüstri Devrimi, her iki açıdan da, günümüz toplumlarını şekillendiren en önemli tarihsel olaylardan birisi olmuştur. Endüstri Devrimi ile çeliğin strüktürel malzeme olarak yapı sektörüne girişi yüksek yapı inşasının önündeki fiziksel engelleri ortadan kaldırmış, yoğun kentleşmenin getirdiği sorunlara ve ihtiyaç duyulmaya başlanan yeni fonksiyonlara yönelik çözümler bu sayede gerçekleştirilmiştir. Zamanla ülkeler bu çok katlı yüksek yapılara farklı anlamlar yükleyerek, gelişmişliklerini vurgulamak için bu yapıları kullanmışlardır.

Günümüzde yoğun olarak devam edilen yüksek yapı kullanımında, yüksek yapı inşasına başlanan ilk ülke olan Amerika Birleşik Devletleri'nin yanında, Uzakdoğu ülkeleri ile Körfez ülkeleri ön plana çıkmaktadır. Bu çalışma, ABD, Çin ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin yüksek yapı inşasında süreç boyunca gelişmelerini inceleyerek, bu inşa faaliyetlerinin ülkelerin ekonomileri ve toplumsal gelişmişlik düzeyleri ile ilişkisini yorumlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Yüksek Yapılar, Ekonomik Gelişim, Toplumsal Gelişim.

ABSTRACT

On the basis of social development, cultural and technological accumulation of knowledge lies. The Industrial Revolution, on both sides, has been one of the most important historical events that shaped today's societies. With the Industrial Revolution, use of steel as structural material removed the physical barriers to the construction of high-rise buildings, and the problems caused by intensive urbanization and solutions to newly needed functions have been answered this way. Over time, countries have used these structures to emphasize their developments by giving different meanings to these high-rise buildings.

In the use of high-rise structures which is still intensive today, in addition to the United States as the first country that started construction of the high-rise buildings, the Far Eastern countries and Gulf countries are at the forefront. This study aims to examine the development of the USA, China and the United Arab Emirates during the process in the construction of high structures, and to interpret the relation of these construction activities with the economies and social development levels of the countries.

Keywords: High-Rise Buildings, Economic Development, Social Development.

1. GİRİŞ

Toplumsal ve ekonomik gelişmeler tarih boyunca mimari ihtiyaçları ve tasarımları belirleyen faktörler olmuştur. İnsanlık tarihindeki en önemli dönüm noktalarından olan Endüstri Devrimi toplumlar üzerinde büyük etkiler yaratmış, bunun sonuçları mimariye de yansımıştır.

Başlangıçta yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'nde görülen çok katlı yüksek yapılar, çağın getirdiği gereksinimler sonucunda bütün dünyaya yayılarak günümüzde birçok ülkede farklı seviyelerde inşa edilmeye sürdürmektedirler. Yüksek yapıların ortaya çıkış nedenlerinden en önemlisi, Endüstri Devriminden beri süregelen yoğun kentleşmedir. Yüksek yapılar mimari tasarımları ve gerektirdikleri mühendislik çözümleri ile teknolojik gelişmelerin ve ekonomik girdilerin bir ürünüdürler. Dolayısıyla kentleşme oranı ve yüksek yapı kullanımı, toplumların ekonomik durumları ve gelişmişlik seviyesiyle ilişkilendirilebilir.

Günümüzde ülkelerin ekonomik durumu, her zaman toplumsal gelişmişlik seviyesine işaret etmemektedir. Toplumsal gelişmişlik belirlenirken, ülkedeki eğitim durumu, gelir dağılımı, sağlık hizmetleri, cinsiyet eşitliği, çevre kirliliği gibi birçok kriter göz önüne alınmaktadır. Bu çalışma çerçevesinde, seçilen ülkelerin tarihsel süreç boyunca ekonomik ve toplumsal gelişimleri değerlendirilerek, yüksek yapı faaliyetlerini ne şekilde etkiledikleri yorumlanacaktır.

2. YÜKSEK YAPILARIN TARİHİ

Günümüzdeki anlamıyla yüksek bina kavramı, 19. yy. sonlarında, ABD'de başlıca Chicago ve New York kentlerinde geliştirilmeye başlanmıştır (Pelli, 1982). 1880'lerde çok katlı yüksek yapıları tanımlamak için ortaya çıkan "gökdelin" tabiri ilk olarak bu Amerikan şehirlerinde inşa edilen 10-20 katlı binalar için kullanılmıştır (URL 1). 1885 yılında inşası tamamlanan 12 katlı, 55 m yüksekliğindeki Chicago Home Insurance Binası, dünyanın ilk gökdeleni olarak kabul edilir (URL 2). Günümüzde Yüksek Binalar ve Kentsel Habitat Konseyi (Council on Tall Buildings and Urban Habitat - CTBUH) gökdelen tanımını minimum 150 metre yüksekliğindeki çok katlı yapılar için kullanmaktadır.

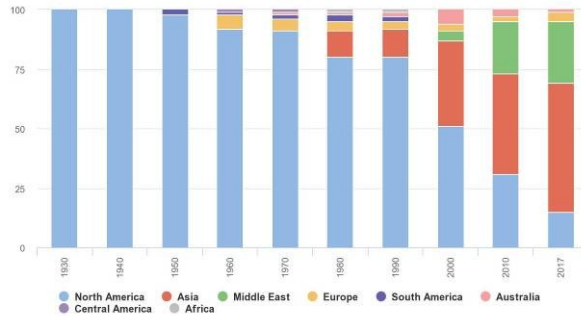
Endüstri Devrimiyle birlikte hafif ve dayanıklı olan çelik malzeme yapı sektörüne girmiş, çelik çerçeve sistemlerin geliştirilmesi ve hidrolik asansörün icat edilmesinin ardından gökdelenlerin inşası mümkün olmuştur. Betonarme sistemlerin de yüksek yapılarda kullanılacak biçimde geliştirilmesiyle, modern gökdelenler çoğunlukla yalnızca çelik ya da yalnızca betonarme strüktürler ile değil, her ikisinin bir arada kullanıldığı kompozit ve karma sistemlerle inşa edilmektedir (URL 3).

Endüstri Devrimi ile gerçekleşen sosyal değişimlerin en büyüğü, hızlı bir kentleşmenin başlamasıdır. Kentlerde çoğalan nüfusun yarattığı konut ihtiyacının yanında iş hacmi büyümüş, üretimin yönetimini sağlayan çalışanlar için ofis alanları ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Sev, 2001, s.14). Kentlerdeki bu yoğunluk, kent merkezlerinde arazilerin değerlendirilmesine sebep olmuştur. Malzeme ve strüktür sistemlerindeki gelişmeler sayesinde çok katlı yüksek yapılar ilk olarak ofis fonksiyonuyla ortaya çıkmıştır. 1931 yılında inşası tamamlanan, rijitliği artırılmış çelik iskelet sistemiyle taşınan 381 metrelik Empire State Binası 40 yıl boyunca yükseklik rekorunu elinde tutmuş, yüksek binalar için dönemin ekonomiklik ilkelerini de belirlemiştir (Sev, 2001, s.20).

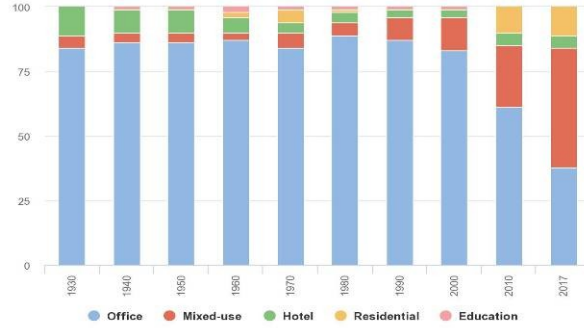

Resim.1, 2 ve 3: Home Insurance (1885), Empire State (1931) ve Burj Khalifa (2010) (URL 3,4 ve 5)

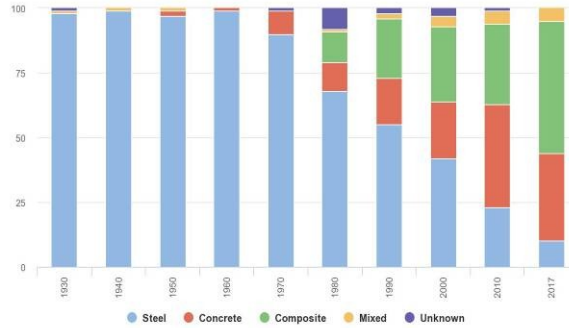
1940'lardan itibaren Güney Amerika'da, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yüksek yapı faaliyetleri hızlanmıştır. 20. yüzyılın başları aynı zamanda betonarme iskelet sisteminin yüksek binalarda kullanılmaya ve yüksek konut binalarının yapımına başlanan bu dönem, çekirdek bağlantılarıyla rijitliği artırılmış modern çerçeve örneğinin de başlangıcıdır. 1960'larda iklimlendirme, havalandırma ve aydınlatma teknolojilerinin gelişmesiyle, kat alanları daha verimli olarak kullanılabilir hâle gelmiş (Sev, 2001, s. 23), farklı fonksiyonları bir arada bulandıran karma fonksiyonlu yüksek yapıların inşası gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Tübüler sistem gibi yeni strüktürel teknolojilerin kullanımıyla, yüksek yapıların eski örneklerle oranla çok daha ekonomik bir biçimde inşa edilebileceği kanıtlanmıştır (Sev, 2001, s.24). Bu yeni strüktürel sistemler ile gökdelenlerin dikdörtgen kutu formundan kurtularak yeni biçimler alabilmesinin önü açılmıştır (URL 6). 1980'lerde dünyanın farklı bölgelerinde kullanım yaygınlığı artan yüksek yapıların, enerji gereksinimleri sonucu yarattıkları çevre kirliliğinin çözümüne dair ekolojik sistem çalışmaları gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Sev, 2001, s.28). Sürdürülebilirlik üzerine bu çalışmalar devam ederken, mevcut strüktürel malzeme ve sistemlerin geliştirilmesinin yanı sıra, yüksek yapılarda ahşap strüktürlerin kullanılması üzerine çalışmalar da yürütülmektedir.

Şekil 1. Dünyanın en yüksek 100 binası, lokasyona göre (URL 7)

Şekil 2. Dünyanın en yüksek 100 binası, kullanım fonksiyonuna göre (URL 7)

Şekil 3. Dünyanın en yüksek 100 binası, strüktürel materyaline göre (URL 7)

Günümüzde yüksek yapı faaliyetlerinin en yoğun olarak sürdürüldüğü bölge, Uzakdoğu ve Güneydoğu Asya'dır. Ülkeler arasında teknolojik gelişim ve ekonomik zenginliği ortaya koyan farklı mimari tasarımlar ve yükseklik yarışı devam etmektedir. Ekonomilerinin gelişmesiyle birlikte Körfez ülkeleri rekor kıran yüksek yapılarıyla dikkat çekmektedir. 2010 yılında Dubai'de inşası tamamlanan Burj Khalifa, 828 metrelik yüksekliğiyle günümüzün en yüksek binasıdır. Suudi Arabistan'da yapımı devam eden ve 2021 yılında tamamlanması öngörülen Jeddah Kulesi 1000 metrelik bir yüksekliğe ulaşacaktır (URL 8).

3. ÜLKELERİN YÜKSEK YAPI FAALİYETLERİ VE EKONOMİK GELİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışma için seçilen ABD, Çin Halk Cumhuriyeti ve Birleşik Arap Emirlikleri, birbirlerinden oldukça farklı siyasal, ekonomik ve sosyal yapılara sahip üç ülkedir. Bu başlık altında bu ülkelerin ekonomik geçmişleri, sosyal durumları ve yüksek yapı faaliyetleri hakkında kısa bilgiler verilerek, aralarındaki ilişki yorumlanacaktır. Ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerine dair aktarılan bilgiler literatür çalışmaları ile Dünya Bankası'nın Dünya Gelişim Göstergeleri (World Development Indicators - WDI) (URL 9) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın İnsani Gelişim Endeksi'nden (Human Development Index - HDI) (URL 10) sağlanan veriler üzerinden yorumlanmış, yüksek yapılara dair veriler ve zaman çizelgeleri CTBUH'nin veri bankasından (URL 11) alınmıştır.

3.1. Amerika Birleşik Devletleri

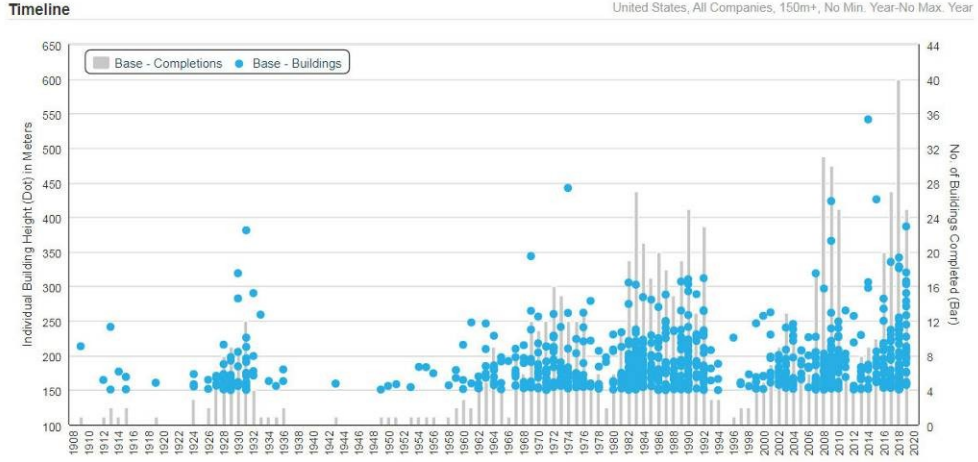
Federal anayasal bir cumhuriyet olan Amerika Birleşik Devletleri, Endüstri Devrimini ve sonrasında gerçekleşen bütün teknolojik, ekonomik, sosyal değişim süreçlerini doğal gelişimi içerisinde, ilk elden yaşayan ülkelerden biridir. Kapitalist sistemlere dayalı karma bir ekonomik düzene sahip ABD, uzun yıllardır GSYİH bazında dünyanın en büyük ekonomisi konumundadır. İnsani Gelişim Endeksi'nde, gelişimi yüksek ülkeler arasında nüfusu en kalabalık ülke olması, sosyokültürel gelişmişliğini de göstermektedir.

Endüstri Devrimi'yle birlikte hızlı bir kentleşme sürecine giren ABD, yüksek yapı faaliyetleri açısından öncü olmuştur. Çeliğin yapı sektörüne girişinden itibaren, gelişen teknolojilerin ve değişen üslupların denendiği bir laboratuvar niteliğindedir (URL 12). Çelik çerçeve sistemlerin kullanımı ile yüksek yapı inşası ilk olarak burada başlamıştır. Günümüzde yüksek yapılarda çelik sistemler ile betonarme sistemlerin bir arada kullanıldığı yüksek yapılar çoğunlukta, ABD'de hâlen sadece çelik strüktür ile üretilmiş yüksek yapıların sayısı daha fazladır. ABD'de yüksek yapı faaliyetlerinin sürdüğü kentler arasında, ilk erken gökdelen örneklerinin görüldüğü Chicago ve ABD'nin finans merkezi konumunda olan New York ön plana çıkmıştır. Manhattan'daki gökdelenler New York'un kent üslubunu oluşturan en önemli öge olmuşlardır.

Resim 4 ve 5. Aşağı Manhattan, New York, 1922 dolayları ve 2017 (URL 13 ve 14)

Amerika Birleşik Devletleri'nde 20. yüzyılın başından beridir süren yüksek yapı faaliyetlerinin yoğunluğunun ülkenin yaşadığı sosyoekonomik değişimlerle paralel olarak ilerlediği gözlenmektedir. Faaliyetlerin yoğunluğunda 1920'lerden kalan etki, 1930'lar boyunca süren Büyük Buhran döneminin hemen başlangıcında kısa süreliğine de olsa devam etmiştir, öyle ki 1931 senesi New York kentinde en çok yüksek binanın inşa edildiği yıldır (URL 12). Ardından Büyük Buhran ve sonrasında II. Dünya Savaşı ile en uzun süreli durgunluk dönemini yaşamıştır. 1990'larda ülke ekonomisinde güçlü bir büyüme yaşanmaya devam ederken, 1995 ve 1996 yıllarında iki kere hükümet çalışmalarının askıya alınması ekonomide durgunluk yaratmış, bu durgunluk yüksek yapı faaliyetlerine de yansımıştır. Yakın dönemde ise 11 Eylül olaylarından etkilenmediği görülen faaliyetlerin hızı, 2008-2009 dönemindeki ekonomik kriz esnasında oldukça düşmüştür. Günümüzde yüksek yapı adedi konusunda Çin'in ve yapı yüksekliği konusunda Birleşik Arap Emirlikleri'nin gerisinde kalan ABD'de, başlangıcından 100 yıl sonra dahi yüksek yapı faaliyetleri sürmektedir.

3.2. Çin Halk Cumhuriyeti

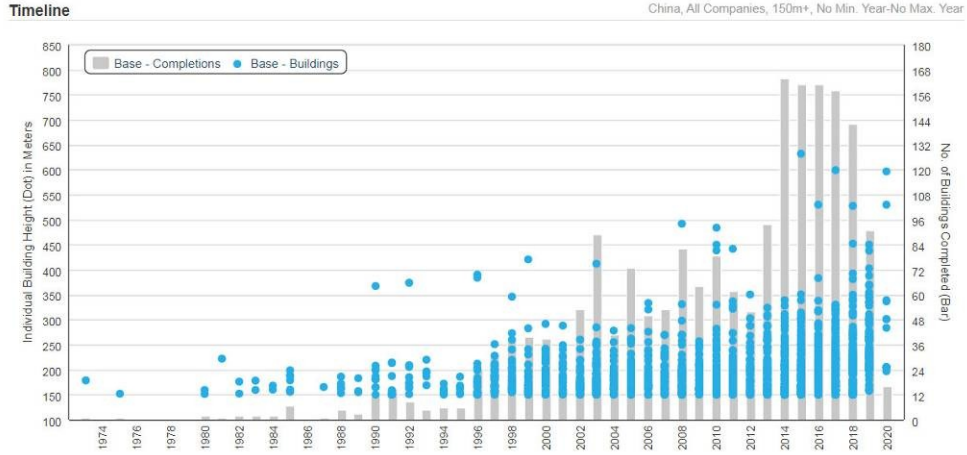
Komünist tek partili bir yönetim şekline sahip olan Çin Halk Cumhuriyeti, 4 bin yıllık geçmişiyle dünya tarihindeki en eski uygarlıklardan biri olup (Çakan, 2017), günümüzde 1.4 milyara yaklaşan nüfusuyla dünya üzerindeki en kalabalık nüfusa ve GSYİH bazında dünya ikincisi bir ekonomiye sahiptir. Fakat bu yüksek nüfus sebebiyle kişi başına düşen gelirlerde gelişmiş ülkelerden oldukça geride kalmaktadır. Ekonominin gelişmesiyle birlikte yıllar içerisinde kişi başına düşen GSYİH artmış, ülke bilim ve teknik açıdan ilerleyerek uzay teknolojisi üzerine çalışmalar yapmış ve sosyal yönden gelişmeler yaşanmıştır. Buna gelişmelere rağmen Çin Halk Cumhuriyeti'nin İnsani Gelişim Endeksi'nde diğer ülkelerin gerisinde kalmasının altında fırsat eşitsizliği, eğitimde eşitsizlik, yetersiz sağlık hizmetleri, çevre kirliliği gibi problemler yatmaktadır (Tosun, 2014, s.89). Ülke genelinde gelir dağılımı ve istihdam konusunda da dengesizlikler görülmektedir. Son 30 yılda hızla artan kentleşme ile kentlerde yoğun bir nüfus baskısı oluşmuş, bu da altyapı problemlerini ve çevre kirliliğini beraberinde getirmiştir.

Resim 6 ve 7. Shanghai ve Hong Kong (URL 15 ve 16)

19. yüzyılın başlarına kadar diğer bölgelere göre oldukça gelişmiş bir ülke olan Çin, Endüstri Devriminin ardından batıdaki devletlerin teknolojik gelişim ve ticaretini yakalayamayarak hızlı bir çöküş sürecine girmiştir (Tosun, 2014, s.28). 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ardından uzun yıllar kapalı ekonomi yapısı ile istikrar sağlasa da, büyüme ve refah artışında önemli sorunlar yaşamıştır (Saray ve Gökdemir, 2007). 1978 yılından itibaren benimsenen "açık kapı politikaları" ile ekonomik büyüme başlamıştır. Bu sistem devlet kontrolünün ağırlıkta olduğu komünist rejimin bir parçası olup, serbest piyasa ekonomisine de atıfta bulunarak sisteme uyum sağlayan karma bir modeldir (Tosun, 2014, s.63). Böylece Çin ekonomisi son otuz yıllık süreçte uygulamaya koyduğu reformlar ile istikrarlı büyüyen dışa açık bir ekonomi oluşturmuş, ülkesine yabancı yatırımları çekerek sanayisini geliştirmiştir (Tosun, 2014, s.2).

Günümüzde yüksek yapı faaliyetlerinin en hızlı ve yoğun şekilde gerçekleştirildiği ülke Çin'dir (URL 17). Ülkenin 1990'lardan itibaren süregelen ekonomik gelişimiyle, kentleşmenin ve yüksek yapı sayısındaki artış paralellik göstermektedir. Göç olarak büyüyen kentlerdeki yüksek yapılar, ağırlıklı olarak ofis binalarından oluşmaktadır. 2008-2009 yıllarında ABD, Japonya ve AB ülkelerinde küresel çapta etki gösteren krizde, Çin ekonomisinin etkilenmekten öte büyümeye devam etmesi, yapım faaliyetlerine ait grafikte de görülebilmektedir. Özellikle son beş yılda ülkede ciddi bir biçimde artış gösteren yüksek yapılara, inşası süren veya planlanan projelerin ile yenileri de eklenecektir.

Şekil 5. Çin'de inşa edilen yüksek yapıların zaman çizelgesi (URL 11)

3.3. Birleşik Arap Emirlikleri

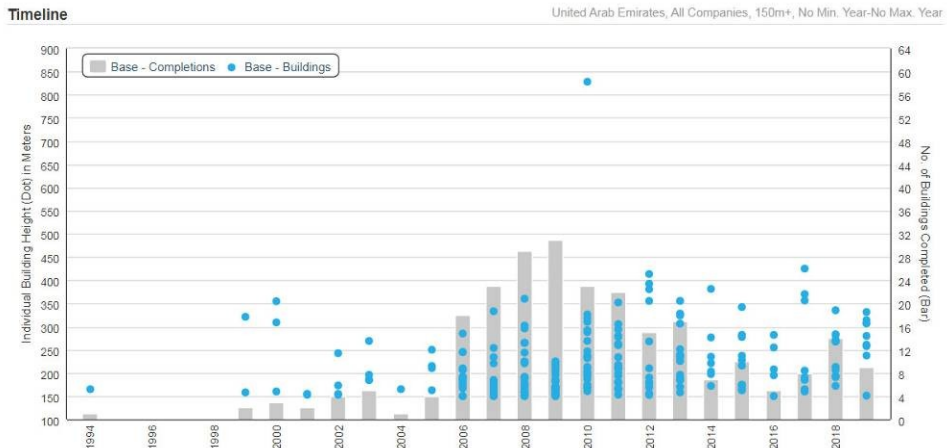
Monarşi ile yönetilen yedi emirlikten oluşan federal bir devlet olan Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan ve İran'ın ardından Ortadoğu'nun üçüncü büyük ekonomisidir. Körfez ülkeleri arasında toplam nüfus içerisinde yerli nüfus oranının en düşük olduğu ülke olan BAE'de (Yılmaz, 2017, s.120), kentleşme de %86 oranı ile oldukça yüksektir. Emirlikteki bu kentlerden en büyüklere, en büyük emirlik ve siyasi merkez olan Abu Dhabi ile ülkenin ticaret ve turizm merkezi olan Dubai'dir.

Resim 8 ve 9. Abu Dhabi ve Dubai kentleri (URL 18 ve 19)

Ülkenin ekonomik zenginliğinin temel sebebi, ülkede bulunan petrol rezervleri ve petrole bağlı üretimdir. Son otuz yıldır petrol üretimi yapan ülkede, 1958 yılında Abu Dhabi’de, 1966 yılında ise Dubai’de petrol keşfedilmiştir. 1996 yılında Dünya Ticaret Örgütü’ne üye olan ülkede serbest piyasa ekonomisinin hâkim olması, özel sektörün genişlemesi ve yabancı yatırımların serbest ticaret bölgeleriyle önünün açılması ile BAE Ortadoğu’nun en büyük ekonomilerinden biri haline gelmiştir (Yılmaz, 2017, s.125). Dünya petrol rezervinin %10’una sahip olan ülkenin GSYİH’sinin %38’ini de petrol ve doğalgaz gelirleri oluşturmaktadır (Aslan, 2016, s.103). Kişi başına düşen GSYİH açısından dünya sıralamasında Katar’dan sonra ikinci sırada gelmektedir.

Birleşik Arap Emirlikleri’nde yüksek yapı faaliyetleri, ülke ekonomisinin gelişmesiyle birlikte 2000’li yıllarda başlamıştır. Teknoloji üretmeyen bir ülke olmasına rağmen BAE’deki yüksek yapılar, farklı mimari tasarımları ve yükseklikleriyle mühendisliğin sınırlarını zorlamaktadır. Bu yüksek yapı faaliyetlerinin hükümetin ülke ekonomisinin petrole bağımlılığını azaltmak amacıyla özellikle turizm, inşaat, hizmet ve finans sektörlerine yatırım yapması (Aslan, 2016, s.104) ile de ilişkisi vardır. Ortadoğu ülkeleri arasında 245 gökdelen ile en çok yüksek yapıya sahip olan BAE’de (URL 8), aynı zamanda günümüzün en yüksek yapısı olan Burj Khalifa bulunmaktadır.

Şekil 6. BAE’de inşa edilen yüksek yapıların zaman çizelgesi (URL 11)

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Kentleşme kavramı, üretim ilişkilerinin mekânsal yansımaları ifade ettiğinden yere ve zamana bağlıdır. Bu sebeple farklı dönemlere veya farklı yerlere ve kültürlerle ait kent mekânlarının, kendilerini var eden ekonomik üretim ilişkilerinin farklı olması sebebiyle birbirlerinden ayrışması beklenir (Kaygalak ve Işık, 2007). Fakat kentleşmenin dünya ölçeğinde hâkim mekânsal form hâline gelmesinin ardından yüksek yapılar, büyük kentler için ortak bir vazgeçilmez unsur olmuşlardır. Bazı gözlemciler için kentin boyutları ve yoğunluğu kentselliği tanımlayan temel faktördür, bir kent sahip olduğu yüksek bina sayısı ve bu binaların büyüklüğü ile kendini gösterebilmektedir (Zalzc ve Franco, 1973). Bütün olarak ele alındığında, yüksek yapılar buldukları kentin fiziksel, kültürel, sosyoekonomik ve teknolojik gücünü ifade etmektedir (Sev, 2001, s.36).

ABD'nin sanayileşmeyi izleyen kentsel gelişim sürecinde doğan ihtiyaçlara ve gelişen teknolojinin sunduğu yeni imkânlarla bağlı olarak ortaya çıkan yüksek yapılar, kentleşme sürecini farklı dönemlerde ve çok daha hızlı yaşayan Çin ve BAE gibi ülkelerin kentlerinde de kendilerine yer bulmuşlardır. Çin'de kent merkezlerinde artan nüfus yoğunluğuna yönelik bir çözüm ve üretilen teknolojilerin bir göstergisi olarak yüksek yapılar kullanılırken, Birleşik Arap Emirlikleri daha çok turizm ve ticari temelli bir yatırım düşüncesi içerisinde, ülkenin zenginliğini yüksek yapılarının mimari tasarımları ve yükseklikleriyle ortaya koymaktadır.

Ülkelerin gelişmişliğinin ifadesi uzunca bir süre yalnızca ekonomik göstergelerle sınırlıyken, günümüzde ülke insanların yaşam standardını belirleyen sosyokültürel değerler de bu göstergelerle birlikte gelişmişlik ölçütü olarak göz önüne alınmaktadır. Çalışma sonucunda, Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin yönetim şekilleri, siyasi geçmişleri ve toplumsal gelişimlerinden ayrı olarak, yüksek yapı faaliyetlerinin yoğunluğunun kentleşmenin ardından, ülke ekonomilerindeki yükseliş ve düşüş dönemleriyle oldukça paralellik gösterdiği görülmüştür. Farklı yerlere ve farklı kültürlerle ait bu üç ülke için de geçerli olan bu durum, kentleşmeye ve buna bağlı olarak yüksek yapı faaliyetlerine hız veren temel faktörün, günümüz anlayışında kabul edilen diğer gelişmişlik kriterlerinden ziyade, ekonomik kalkınma olduğunu göstermektedir.

Ülkeler son teknolojilerin ve güncel tasarım anlayışlarının yansıttığı yüksek yapılar ile bu teknolojileri ve tasarımları üretebildiklerini yahut satın alabildiklerini göstererek, imaj ve prestijlerini ortaya koymaktadırlar. Toplumsal ve teknolojik gelişim sürdükçe yeni tasarım anlayışları ile yeni malzeme ve yapım teknolojilerinin sunduğu imkânlar artacak, ekonomik gelişim ve kentleşme sürdükçe de yüksek yapıların inşası devam edecektir.

KAYNAKLAR

Aslan, A., 2016, "Birleşik Arap Emirlikleri: Ülke Analizi", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 93-124.

Çakan, V., 2017, "Ülke Tanıtımı: Geçmişten Günümüze Çin", *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 111-130.

Kaygalak, İ., Işık, Ş., 2007, "Kentleşmenin Yeni Ekonomik Boyutları", *Ege Coğrafya Dergisi*, 16(1-2), 17-35.

Pelli, C., 1982, "Skyscrapers", *Perspecta 18: The Yale Architectural Journal*, MIT Press, Massachusetts.

Saray, M.O., Gökdemir, L., 2007, "Çin Ekonomisinin Büyüme Aşamaları (1978-2005)", *Journal of Yaşar University*, 2(7), 661-686.

Sev, A., 2001, "Türkiye ve Dünya'daki Yüksek Binaların Mimari Tasarım ve Taşıyıcı Sistem Açısından Analizi", Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tosun, T.T., 2014, "Çin Ekonomisinin Gelişiminin İncelenmesi ve Çin Ekonomisinin Türk Dış Ticaretine Başlıca Etkileri", Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Yılmaz, A., 2017, "Uluslararası Göç Bağlamında Körfez Ülkelerindeki Yabancı İşgücü Varlığının Sosyo-Ekonomik Analizi: Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Zalzc, T., Franco, D., 1973, "Town Planning and Sociological Considerations of Tall Building Construction in Slovakia", *Proceedings of 10th Regional Conference*, 34-39, Bratislava.

URL 1: <https://www.britannica.com/technology/skyscraper> (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 2: <https://www.theguardian.com/cities/2015/apr/02/worlds-first-skyscraper-chicago-home-insurance-building-history> (son erişim tarihi: 03.12.2018)

URL 3: <http://www.skyscrapercenter.com/year-in-review/2017> (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 4: <https://www.flickr.com/photos/132084522@N05/17178926219/in/photostream/> (son erişim tarihi: 03.12.2018)

URL 5: <https://www.archdaily.com/882100/burj-khalifa-som> (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 6: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/dubai/6934603/Burj-Dubai-The-new-pinnacle-of-vanity.html> (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 7: http://global.ctbuh.org/resources/papers/4045-Journal2019_IssueI_TBIN.pdf (son erişim tarihi: 03.12.2018)

URL 8: http://global.ctbuh.org/resources/papers/3808-Journal2018_IssueIV_MiddleEast.pdf (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 9: <https://datacatalog.worldbank.org/> (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 10: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi> (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 11: <http://www.skyscrapercenter.com/compare-data> (son erişim tarihi: 03.12.2018)

URL 12: http://global.ctbuh.org/resources/papers/2544-Journal2015_IssueIV_TBIN.pdf (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 13: <http://www.shorpy.com/node/12949> (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 14: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brooklyn_Bridge_und_Lower_Manhattan.jpg (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 15: <https://www.dezeen.com/2016/01/11/shanghai-tower-gensler-world-second-tallest-building/> (son erişim tarihi: 03.12.2018)

URL 16: <https://edition.cnn.com/travel/specials/best-of-hong-kong> (son erişim tarihi: 03.12.2018)

URL 17: <http://ctbuh.org/LinkClick.aspx?fileticket=HiYN3Dh1Q6A%3d&tabid=3765&language=en-GB> (son erişim tarihi: 02.12.2018)

URL 18: <https://www.mckinsey.com/middle-east/abu-dhabi> (son erişim tarihi: 03.12.2018)

URL 19: <https://www.visitdubai.com/en/articles/dubai-architecture> (son erişim tarihi: 03.12.2018)